

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร

อ.ธีรพันธ์ เชิญรัมย์
อาจารย์ประจำวิชา

วัตถุประสงค์การเรียนรู้:

ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ และวิวัฒนาการของ หลักสูตร และสามารถยกตัวอย่างประกอบได้

หลักสูตร

= โปรแกรมการเรียน

= เอกสารการศึกษา

= แผนการจัดกิจกรรม

แนวทาง

เป้าหมาย

- กิจกรรมที่วางแผนไว้
เพื่อจัดการเรียนการสอน
- ประสิทธิภาพที่โรงเรียน
กำหนดขึ้น
- แผนการเรียน

- ประสิทธิภาพทั้งหมด
ที่เด็กได้รับจากการแนะ
แนวของครู
- ประสิทธิภาพทั้งหมดที่
เด็กได้รับจากการจัดการ
ของโรงเรียน
- ผลลัพธ์จากการเรียนรู้
ทั้งหมดซึ่งโรงเรียนเป็น
ผู้รับผิดชอบ

เนื้อหา

ประสบการณ์

- การกำหนดเนื้อหาที่จะใช้ในการศึกษา
- บรรจุความรู้ซึ่งนำมาจากลักษณะของวิชา
พื้นที่

- เป็นประสบการณ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้
- ประสบการณ์ทั้งหมดที่นักเรียนได้รับภายใต้คำแนะนำของครู
- ประสบการณ์ทั้งหมดที่เด็กได้รับภายใต้การจัดการของโรงเรียน

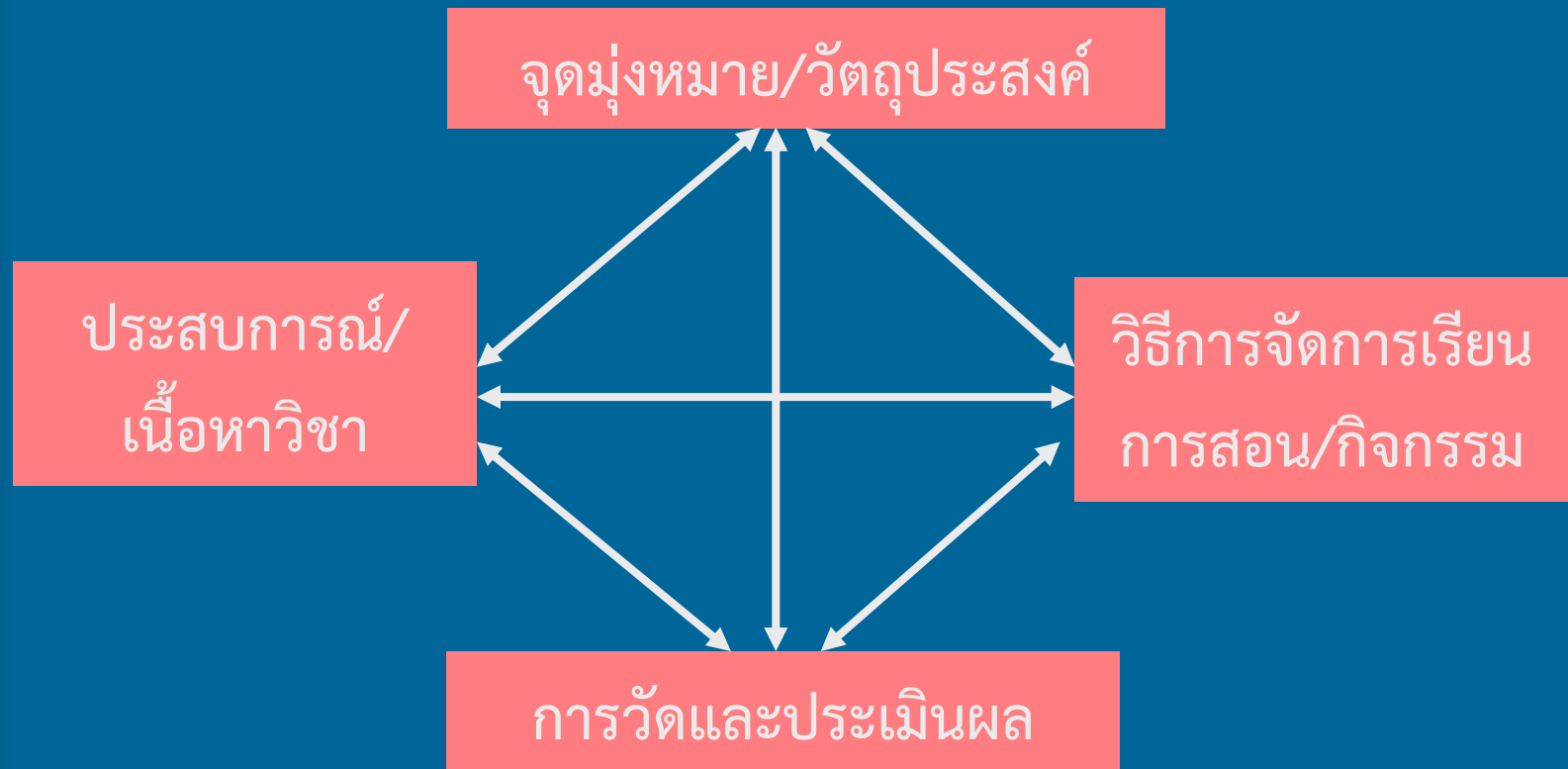
กระบวนการ

เอกสารหรือแผนงาน

- โอกาสในการเรียน
ทั้งหมดที่โรงเรียนเป็น
ผู้จัด
- ประสิทธิภาพทั้งหมดที่
เด็กได้รับภายใต้การ
จัดการของโรงเรียน

- แผนการจัดการเรียน
การสอน
- ประสิทธิภาพที่โรงเรียน
จัดขึ้น
- แผนการเรียน
- แผนการกำหนดผลลัพธ์
ทางการเรียนที่โรงเรียน
รับผิดชอบ

ส่วนประกอบของหลักสูตร

ตามแนวคิดของ Tyler (1968) และ Taba (1962)

ส่วนประกอบของหลักสูตร

ส่วนที่ป้อนเข้า (Input)

เนื้อหาวิชา

ผู้เรียน

ชุมชน

พื้นฐานการศึกษา

กระบวนการ (Process)

ลักษณะการใช้

สื่อ/อุปกรณ์

ระยะเวลา

การวัดผล

ผลลัพธ์ (Output)

ความรู้

ทักษะ

เจตคติ

ความมั่นใจ

ความสำคัญของหลักสูตร

ความสำคัญต่อการศึกษาในภาพรวม

- นำนโยบายการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา
- เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน

ความสำคัญต่อการเรียนการสอน

- เป็นแนวทางให้แก่ผู้สอนว่าต้องทำอะไร เตรียมอะไร ประเมินผลอย่างไร
- เป็นแนวทางให้แก่ผู้เรียนทราบว่า จะได้เรียนรู้อะไร ต้องเตรียมการอย่างไร และจะได้รับผลอย่างไร

วิวัฒนาการของหลักสูตรในประเทศไทย

สมัยสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐-๑๘๙๓)	-ยึดหลักศิลาจารึก
สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๔-๒๓๒๔)	-ยึดแบบเรียน “หนังสือจินดามณี”
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๐)	-ยึดหนังสือเรียน มีการรวบรวมวิชาความรู้จารึกไว้ที่วัดพระเชตุพน และมีการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ
สมัยก่อนตั้งกระทรวงธรรมการ (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๓๕)	-มีการจัดตั้งโรงเรียนหลวง หลักสูตรที่ใช้สอนคือ แบบเรียนหลวง พระยาศรีสุนทรโวหาร ๖ เล่ม

วิวัฒนาการของหลักสูตรในประเทศไทย

สมัยตั้งกระทรวงธรรมการ

(พ.ศ. ๒๔๓๕-๒๔๔๔)

-มีการจัดตั้งกระทรวงธรรมการรับผิดชอบหลักสูตร ๓ ตอน ตอนที่ ๑ มี ๓ ชั้น ตอนที่ ๒ มี ๓ ชั้น ตอนที่ ๓ มี ๔ ชั้น

สมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๗๔)

-พ.ศ.๒๔๔๕ จัดหลักสูตรเป็นตอน คือ หลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษา และหลักสูตรพิเศษ

-พ.ศ.๒๔๕๖ มีหลักสูตรหลวงแบ่งเป็นวิชาสามัญและวิสามัญ

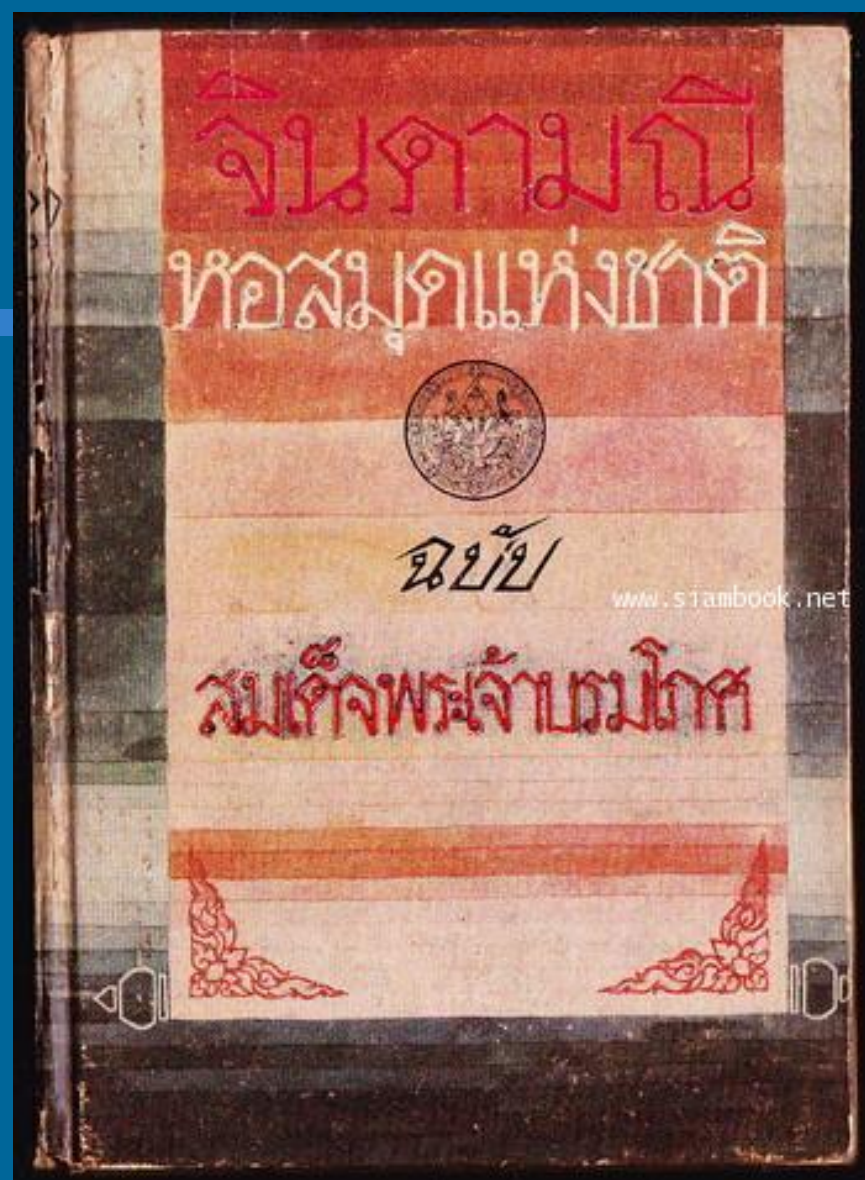
-พ.ศ.๒๔๖๔ มีการประกาศใช้การศึกษาภาคบังคับ

-พ.ศ. ๒๔๗๑ มีหลักสูตรมัธยมปลาย

วิวัฒนาการของหลักสูตรในประเทศไทย

สมัยหลังการเปลี่ยนแปลง
การปกครอง (พ.ศ.
๒๔๗๕)

- มีการปรับปรุงหลักสูตรในปี ๒๔๗๕, ๒๔๗๙, ๒๔๙๑, ๒๔๙๘, ๒๕๐๓
- ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ปรับโครงสร้างหลักสูตร ประถม ๖ ปี มัธยมต้น ๓ ปี และมัธยมปลาย ๓ ปี
- ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ปรับหลักสูตรแยกเป็นกลุ่ม
ประสบการณ์
- ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้น
พื้นฐาน ปี ๒๕๔๔
- ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

แบบเรียน “หนังสือจินตามณี”

แบบเรียนหลวง
แบบเรียนหลวง
แบบเรียนหลวง

มูลบทบรรพกิจ
วาหนิต์นิกร
อักษรประโยค
สังโยคพิธาน
ไวพจน์พิचारณ์
พิศาลการ์นต์

PL
4164
ศ4
2524

แบบเรียนหลวง จำนวน ๖ เล่ม
ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)

วิวัฒนาการของหลักสูตรในประเทศไทย

หลักสูตรการศึกษาของไทยนั้น เดิมหลักสูตรการศึกษาเป็นหลักสูตร **เพื่อดำรงชีวิตตามบริบทของตน หรือการศึกษาเพื่อชีวิต (Education is Life)** และหลักสูตรได้เน้นการสอนให้คนเป็นคนดี มีศีลธรรมตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อความร่มเย็นของบ้านเมืองและประเทศชาติ

มาถึงยุคปัจจุบัน หลักสูตรมีการกำหนดและบรรจุเนื้อหากันอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ทันกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีการแข่งขันกันสูงเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์และค่าตอบแทนที่มากกว่า และการศึกษาที่เป็นการศึกษาเพื่อชีวิต (Education is Life) มาเป็นการศึกษาเพื่อการแข่งขัน (Education is Competition) หลักสูตรที่กำหนดออกมาจึงมุ่งความเป็นเลิศ เป็นคนเก่งมากกว่าสร้างผู้เรียนให้เป็นคนดีของสังคมและประเทศชาติ

วิวัฒนาการของหลักสูตรในประเทศไทย

มีแต่ **องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว** เท่านั้น ที่ท่านทรงยึดมั่นในหลักการศึกษเพื่อชีวิต โดยคิดหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นให้พสกนิกรของพระองค์ได้นำไปใช้เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสะดวกสมผล มั่นคง และปลอดภัยจากพิษเศรษฐกิจ

รูปแบบของหลักสูตร

๑. หลักสูตรแบบเน้นวิชา
๒. หลักสูตรแบบหมวดวิชา
๓. หลักสูตรแบบยึดกระบวนการทางสังคมและการดำรงชีวิต
๔. หลักสูตรแบบแกนกลาง
๕. หลักสูตรแบบยึดกิจกรรมและประสบการณ์
๖. หลักสูตรแบบบูรณาการ
๗. หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์
๘. หลักสูตรแบบเอกัตบุคคล
๙. หลักสูตรแบบส่วนบุคคล

๑. หลักสูตรแบบเน้นวิชา

หลักสูตรแบบเน้นเนื้อหา (The Subject Matter Curriculum) เป็นรูปแบบที่เก่าแก่ที่สุดซึ่งใช้ในการสอนศาสนา ละติน กรีก อาจเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า เป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาเป็นศูนย์กลาง (Subject-Centered-Curriculum) ซึ่ง สอดคล้องกับวิธีการสอนของครูที่ใช้วิธีการบรรยาย ปรัชญาการจัดการศึกษาแนวนี้จะยึดปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) และสัจวิทยา (Perennialism)

๒. หลักสูตรแบบหมวดวิชา

หลักสูตรแบบหมวดวิชา (Broad Fields Curriculum)

หลักสูตรหมวดวิชาหรือหลักสูตรรวมวิชา เป็นหลักสูตรที่พยายามจะแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากหลักสูตรเนื้อหาวิชา ซึ่งขาดการผสมผสานของความรู้ให้เป็นหลักสูตรที่มีการประสานสัมพันธ์ของเนื้อหาความรู้ที่กว้างยิ่งขึ้น

๓.หลักสูตรแบบยึดกระบวนการทางสังคมและการดำรงชีวิต

หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (Social Process and Life Function Curriculum) หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เป็นหลักสูตรที่มุ่งแก้ไขข้อบกพร่องของหลักสูตรที่ผ่านมา ด้วยการรวบรวมความรู้ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยยึดกิจกรรมต่างๆ ของคนไทยเป็นหลัก เป็นหลักสูตรที่ถูกคาดหวังว่ามีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้เรียน การจัดหลักสูตรแบบนี้ได้ยึดเอาสังคมและชีวิตจริงของเด็กเป็นหลัก เพื่อผู้เรียนจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาในหลักสูตรกับชีวิตจริงของผู้เรียนหรือภาวะทางสังคมที่ผู้เรียนกำลังประสบอยู่ หลักการจัดหลักสูตรประเภทนี้ ได้รับอิทธิพลมาจากความคิดของ จอห์น ดิวอี้ กับปรัชญาการศึกษาสาขาพัฒนาการนิยม และปรัชญาการศึกษาสาขาปฏิรูปนิยม

๔. หลักสูตรแบบแกนกลาง

หลักสูตรแบบแกน (Core Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ประสานสัมพันธ์เนื้อหาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน มุ่งที่จะสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน **ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning** สิ่งที่เรียนจะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์และชีวิตของผู้เรียน เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงชีวิตความเป็นอยู่มาสัมพันธ์กับการเรียนรู้ได้ **เป็นหลักสูตรที่ยึดปรัชญาปฏิรูปนิยม** สิ่งเหล่านี้มีอยู่แล้วในรูปแบบหลักสูตรที่ผ่านมา จึงดูเหมือนว่าหลักสูตรแบบแกนจะเป็นหลักสูตรที่รวมเอาลักษณะเด่นของหลักสูตรอื่นๆ เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งนักการศึกษาเชื่อว่าเป็นแบบที่ดีที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับหลักสูตรต่างๆ

๕. หลักสูตรแบบยึดกิจกรรมและประสบการณ์

หลักสูตรกิจกรรมหรือประสบการณ์ (Activity or Experience Curriculum) เป็นหลักสูตรที่เกิดขึ้นจากความพยายามที่จะแก้ไขการเรี ยนรู้แบบครูเป็นผู้สอนเพียงอย่างเดียว ไม่คำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งเป็นข้อบกพร่องของหลักสูตรแบบเนื้อหาวิชา หลักสูตรแบบนี้ยึดประสบการณ์และกิจกรรมเป็นหลัก มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนโดยวิธีการแก้ปัญหา ผู้เรียนได้แสดงออกด้วยการลงมือกระทำ ลงมือวางแผน เพื่อหาประสบการณ์อันเกิดจากการแก้ปัญหา นั้นๆ ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการเรียนแบบการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by Doing)

๒. หลักสูตรแบบบูรณาการ

หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่รวมประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน ประสบการณ์ดังกล่าวเป็นประสบการณ์ที่คัดเลือกมาจากหลายสาขาวิชา แล้วจัดเป็นกลุ่มหรือหมวดหมู่ของประสบการณ์ เป็นการบูรณาการเนื้อหาเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์สัมพันธ์และต่อเนื่องอันมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิต

๗. หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์

หลักสูตรสหสัมพันธ์ (Correlated Curriculum)

คือ หลักสูตรเนื้อหาวิชาอีกรูปแบบหนึ่ง แต่เป็นหลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาวิชาของวิชาต่างๆ ที่สอดคล้องหรือส่งเสริมซึ่งกันและกันมา เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน แล้วจัดสอนเป็นเนื้อหาเดียวกัน

วิธีการดังกล่าวอาศัยหลักความคิดของนักการศึกษาที่ว่า **การที่จะ** **เรียนรู้สิ่งใดให้ได้ดี** ผู้เรียนต้องมีความสนใจเข้าใจความหมายของสิ่ง **ที่เรียน** และมองเห็น **ความสัมพันธ์** ระหว่างสิ่งที่เรียนกับสิ่งอื่นที่ **เกี่ยวข้อง** เพราะฉะนั้นหลักสูตรสหสัมพันธ์จะกำหนดเนื้อหาวิชาใด **วิชาหนึ่งหรือหมวดใดหมวดหนึ่ง** แล้วนำเนื้อหาสาระวิชาที่สัมพันธ์ **กันมารวมไว้ด้วยกัน**

๘. หลักสูตรแบบเอ็กซ์ตบุงคคค

หลักสูตรแบบเอ็กซ์ตบุงคคค (The Individual Curriculum) เป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน การจัดหลักสูตรแบบนี้ทำให้ผู้เรียน ได้เรียนตามความสามารถ และอัตราเร็วของแต่ละคน มีโอกาส เลือกได้มาก ทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนมีความรับผิดชอบ ให้ความสำคัญกับผู้เรียนรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง อย่างเป็นอิสระจากคนอื่น ครูผู้สอนจะจัดประสบการณ์การเรียนรู้ แก่ผู้เรียนแต่เพียงลำพังหรือร่วมกันจัดกับผู้เรียนก็ได้ **ยึดหลัก** ปรัชญาสวภาพนิยม (existentialism)

๙. หลักสูตรแบบส่วนบุคคล

หลักสูตรแบบส่วนบุคคล (personalized curriculum) เป็นหลักสูตรที่ครูและนักเรียนวางแผนร่วมกันตามความเหมาะสมและความสนใจของผู้เรียน เรียกว่า สัญญาการเรียน เพื่อส่งเสริมและดึงเอาศักยภาพของผู้เรียนออกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทำให้เกิดความยุติธรรมทางการศึกษามากขึ้น ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน มีทางเลือกกิจกรรมการเรียนหลายด้าน เป็นการศึกษาที่ประกันได้ว่าผู้เรียนเกิด การเรียนรู้จริง สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถ ความสนใจของตนเอง และชุมชน เป็นการจัดหลักสูตรโดยยึดหลักปรัชญาสวภาพนิยาม (existentialism)

Home Work (งานเดี่ยว)

- วิเคราะห์หลักสูตรทั้ง ๙ หลักสูตร
ว่าแต่ละหลักสูตรควรนำไปใช้หรือ
เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนหรือ
บริบทของการจัดการศึกษาประเภทใด